

نقد و بررسی کتاب تأملی در باب هنر، اثر جان اندرو فیشر

جنیفر جادکینز

یکی از دانش آموختگان دانشگاه ما این کتاب را از قفسه کتابخانه‌ام برداشت و گفت: «جان فیشر؟ من در دوران دانشجویی کلاسی با عنوان «فلسفه و هنرها» با او داشتم. این کلاس یکی از مهم‌ترین کلاس‌هایی بود که در آن دوره ارائه شد و کامل‌ترین کلاس برای شروع دوره بود. من از این کلاس مفهوم "پارادایم" را همیشه به یاد خواهم داشت».

این کتاب برای دانشجویان تهیه شده و حاصل چندین سال تجربه آموزشی فیشر در کلاس‌های فلسفه هنر و متکی به هوش و ذکاوت وی در شناخت هنرهای تجسمی و موسیقی است. وی در این کتاب بیش از دیگران در باب زیبایی‌شناسی مطلب دارد و به موضوعات بکری چون حمایت‌های عمومی از هنر، هنر در مقابل صنایع دستی، و هنر و اخلاق می‌پردازد. پرسش‌های آغازین فلسفی همچون «هنر چیست؟» به‌طور دقیق با پرسش‌های کاربردی نظیر «چه کسی هزینه‌اش را می‌پردازد؟» پی گرفته می‌شود.

این کتاب بنا به ادعای فیشر به قدر کفایت مطالب مورد نیاز یک دوره نیم‌ساله آشنایی با فلسفه هنر را فراهم می‌سازد. کتاب شامل یازده تصویر رنگی و چندین تصویر سیاه و سفید است که با دقت و زیرکی تمام انتخاب شده‌اند. هر فصل با یک تصویر یا عکس و یک نقل قول تفکر برانگیز آغاز می‌شود. به عنوان نمونه، فصل اول با تصویر مونالیزا شروع می‌شود و در زیر آن عکسی از سنگ فرش یک موزه با چندین قالب «مفقوده» وجود دارد. در شرح این تصاویر چنین نوشته شده: «مونالیزا (حدود ۵ - ۱۵۰۳) اثر لئوناردو داوینچی، و برش‌ها (۱۹۶۷) اثر کارل آندره. اشیاء بسیار متنوعی هنر خوانده می‌شوند و متفکرین در آنچه که آرای شارپ به عنوان

«نفوذناپذیری صوری مفهوم "هنر" که هم مونا لیزا را دربرمی‌گیرد و هم توده‌ای از آجرها را اظهار عجز کرده‌اند».

کتاب به سه بخش بزرگ تقسیم شده است و فیشر در اولین بخش با عنوان «چرا فلسفه هنر؟» به موضوعاتی چون سرمایه‌گذاری عمومی، ارزش زیبایی‌شناختی، مباحث اخلاقی و جنبش پیشرو می‌پردازد. از این‌رو مطالب مربوط به دانستو (سه نشسته اثر دکونینگ) و دیگری («تعریف هنر») پیش از مباحث مربوط به نظریه تقلید (محاکات)، فرمالیسم و نظریه بیانگرایی می‌آید که در بخش سوم گردآوری شده‌اند. دانشجویان در ابتدای کتاب از هجمه گسترده به برخی از نامتعارف‌ترین و مشکل‌سازترین نمونه‌های آثار هنری در دنیا لذت خواهند برد و احتمالاً با حساس شدن نسبت به نقش و اهمیت نظریه‌های زیبایی‌شناختی که پس از آن ارائه شده استفاده بیشتری از آنها خواهند برد. انتخاب تصاویر بسیار خوب و مکمل مباحث است. من گروه کوچکی از دانشجویان موسیقی را گردهم آوردم و عکس استلارک، هنرمند اجرایی را که پیکر هاش با هشت قلاب که در بدنش فرو رفته بود و در وسط خیابان آویزان بود، نشان دادم. واکنش دانشجویان متفاوت بود، برخی از اظهارات آنان چنین بود: «تلنگر زدن به ارزش‌ها، آن را هنری کرده است»، «مشمز کننده است»، «فکر می‌کنم دارد خودش را بیان می‌کند» و یکی از دانشجویان هم گفت که چون دارد به تصویری از یک کتاب عکاسی آن رویداد نگاه می‌کند، و نه خود آن رویداد، نمی‌تواند به درستی قضاوت کند.

متن نیز خود به شیوه جالب توجهی حروفچینی شده است. در هر فصل در جایی که تصویر به درون متن برش خورده است، یک نقل و قول جالب توجه از افراد کاملاً متفاوتی همچون سِر ادوارد الگار، نلسون گودمن، بیت موندریان، جان کیچ و وودی آلن وجود دارد. دو نمونه جالب آن به این شرح است: یکی از ریچارد تاروسکین با این مضمون که «آهنگسازان مدرن - مصنفین، نظریه‌پردازان و نوازندگان از همه نوع - ماهیتاً فرمالیست هستند و این امر در مورد مخاطبین و شنوندگان هم مصداق دارد» و نقل قولی از مارسل دوشان: «این واقعیت که آثار آماده‌ها همچون دیگر آثار هنری تقدیس و ملاحظه می‌شوند احتمالاً به این معناست که تلاش من برای ارائه کاری کاملاً متفاوت از هنر ناکام بوده است». تمامی این نقل قول‌ها می‌تواند نکات ارزنده‌ای برای طرح در سر کلاس درس داشته باشد.

مطالبی که در انتهای هر فصل آورده شده به قدر کافی مفصل هست که مفهوم خوبی از اصلش را ارائه بدهد و هم به جهت اهمیت و هم به قصد جلب انتخاب شده‌اند. به عنوان مثال فصل چهارم موضوع هنر و اخلاق را مورد بحث قرار می‌دهد و مطالب ارائه شده از افلاطون (جمهور)، لانس مارو («مجوز شعری کشتن»)، اسکار وایلد (مقدمه تصویر دوربانگری) و ویلیام گاس (دریاب فاصله اخلاق و هنر)، در توضیح نظریه بیانگرایی در فصل یازدهم، فیشر مطالبی از لئو تولستوی (هنر چیست؟)، کالینگود (از اصول هنر)، میبر شاپیرو (سیب‌های سزان) و جرالد لوینسون (موسیقی و احساس منفی) در سرتاسر کتاب، عناوینی که همیشه به خوبی در متون هنری بدان پرداخت نشده، مانند هنر محیطی، موسیقی و نمایش به‌طور مفصل مورد توجه قرار گرفته است. برای مثال نمونه‌هایی از آثار متأخر و انتزاعی تر باخ همچون هنر فوگ را در بحث خود از فرمالیسم موسیقایی آورده است. وی می‌پرسد: «معاصرین باخ درباره این قطعه، که نه باز نمایانگر است و

نه سستی - آیینی چه فکر می‌کردند؟ وی معتقد است که آن‌ها، این قطعه را بسیار شلوغ و آشفته می‌دیدند، زیرا هیچ دکترین هنر که بتواند ماهیت دقیق و مفهوم درست آثار هنری را در این فرمی که ارائه شده بود تبیین کند، وجود نداشت. وی می‌افزاید که اولین جلوه‌های ظاهری این دکترین فرمالیستی هنرمندان را وامی‌دارد تا (نخست در موسیقی و سپس در دیگر هنرها) آثار کاملاً غیر بازنمایانگر خلق کنند. فیشر تصریح می‌کند که این بدان معنی نیست که فرم پیش از آن مورد توجه نبوده است، بلکه آنچه جدید بود ظهور این ایده صریح بود که اساساً هنر درباره فرم است.

کتاب تأملی در باب هنر دیدگاهی اندیشمندانه درباره فلسفه هنر ارائه می‌دهد و مملو از تصاویر و مطالب فراوانی است، که ورای مطالب جذاب آن، در طراحی و «حس» آن، نوعی لذت زیبایی‌شناختی به مخاطب خود می‌دهد. من ایراد کوچکی به نحوه ترتیب مطالب کتاب دارم و این البته ممکن است خارج از نظارت فیشر بوده باشد: پانوشتهای متن در هر فصل بعد از مطالب اصلی آورده شده است و لذا کار ارجاع به پانوشتهای را بسیار دشوار ساخته است. صرف‌نظر از این ایراد کوچک، فیشر در این کتاب مطالب جالب و یک متن دانشگاهی قوی‌ای را در قالب یک کتاب خوشخوان مقدماتی ارائه داده است.

Judkins, Jennifer, Review of Fisher, *Reflecting on Art*, Mayfield, 1993.

کتاب بوم‌شناختی فرهنگی

رابرت مک‌سی تینگ، ۱۹۷۷

این کتاب، بررسی جامع و مفصلی پیرامون مردم‌شناسی فرهنگی است و نقش احتمالی آن را در ادراک نوع بشر و چارچوب‌های آن مورد تأکید قرار می‌دهد. نتینگ با مطالعه جمعیت‌های کوه‌های مرتفع سوئیس، رابطه بین تصرف زمین با استفاده از زمین را نشان می‌دهد. وی در مورد آینده زراعت در حال تحول و پیامدهای انقلاب سبز نیز بحث می‌کند. کتاب بوم‌شناختی فرهنگی، شامل فصل‌هایی است که دیدگاه‌های اکولوژیکی، شکارچیان اولیه، ماهیگیران سواحل شمال‌غرب، گله‌داران آفریقای شرقی، زارعان، شیوه‌های زراعت و چارچوب‌های اکولوژی را مورد بررسی قرار داده است. در این کتاب به نمونه‌ها و کاربردهای بسیاری از مردم‌شناسی اکولوژیکی اشاره شده و نمونه برجسته‌ای از انقلاب اکولوژیکی در دانش مردم‌شناسی به‌شمار می‌رود.

فهرستی از کتاب‌های حوزه «زیبایی‌شناسی»

کتاب‌های پیشنهادی و نقدهای ذیل، از بحثی که به فهرست پست الکترونیکی زیبایی‌شناسی در پاسخ دادن به سؤالات افرادی که فیلسوف نیستند، کمک می‌کند. بسیاری از کتاب‌هایی که در این فهرست آورده شده‌اند، حاوی اطلاعاتی پیرامون کتاب‌های مختلف (کتابنامه) می‌باشند، جایی که شما آثار تخصصی‌تری در بسیاری از زیرشاخه‌های زیبایی‌شناسی، از قبیل تئوری فیلم، زیبایی‌شناسی محیطی و زیبایی‌شناسی موسیقی، خواهید یافت.

کتاب مرجع

«پلکانی به سوی زیبایی‌شناسی» ویراستار: دیوید کوپر (انتشارات بلک وال ۱۹۹۲)
«پلکان روتلج به سوی زیبایی‌شناسی» ویراستاران: «بریزگوت» و «دامینیک مک ایور لوپز» (انتشارات روتلج ۲۰۰۱).
«دایرةالمعارف چهارجلدی زیبایی‌شناسی»، ویراستار: میکائیل کلی (انتشارات آکسفورد یونیورسیتی پرس، ۱۹۹۸)

مقدمه‌های کلی

بیشترین کاربرد این مقدمه‌ها در آموزش زیبایی‌شناسی است. و در اینکه این مقدمه‌ها، مقدمه‌های خواندنی و جذاب، موضوعاتی برای هر نوع خواننده‌ای هستند.

باتین، فیشر

مورو سیلورز

ویراستاران کتاب

«معماهایی درباره هنر»

(انتشارات مارتین ۱۹۸۹)

این مجموعه‌ای از مطالعاتی است که سؤالات فلسفی پیرامون هنرها را از یک راه مستقیم و شهودی، برمی‌انگیزد. همچنین شامل تحقیقاتی بسیار عالی درباره آنچه که فیلسوفان در پاسخ اینگونه سؤالات می‌گویند.

تصور می‌کنم که اکثر مبتدیان، این کتاب را کاملاً آموزنده یافته‌اند.

موضوعاتی اساسی در زیبایی‌شناسی

نویسنده: مارسیا ایتون

(انتشارات وِذورث، ۱۹۸۸)

در سال ۱۹۹۸، مساعادت‌های «مارسیا ایتون» به «وِذورث» در مجموعه «موضوعات اساسی»، بررسی نسبتاً خوبی را پیرامون موضوعات زیبایی‌شناسی به وجود آورد. گرچه نقاط ضعف معدودی دارد (که البته مهم نیز هستند). به ویژه با توجه به عدم وجود یک چهارچوب معین